

MPSV: Poslanecká sněmovna schválila novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kterou schválila ve třetím čtení Poslanecká sněmovna, představuje významný posun v pojetí ochrany práv dětí v českém právním řádu. Novela si klade za cíl uvést do praxe základní principy ochrany dětí, na nichž panuje shoda většiny odborné veřejnosti:

- Nejlepším prostředím pro dítě je rodina, resp. rodinné prostředí a bylo by ideální, kdyby každé dítě mohlo vyrůstat v rodině.
- Institucionální péče by měla být poslední možností při řešení situace dítěte, přednost má vždy náhradní rodinná péče, pro kterou je třeba vytvořit systém podpory a doprovázení.
- Výkon sociálně-právní ochrany dětí nutné profesionalizovat, zavést do této oblasti standardy kvality práce a využívat pro ochranu práv dětí moderních vědeckých poznatků a metod sociální práce.

Zákon prošel netradičně dvakrát vnějším připomínkovým řízením a odborná diskuse pokračovala i během projednávání návrhu v celkem čtyřech výborech a komisích Poslanecké sněmovny. Během celého legislativního procesu uplatňovaly kromě oficiálních připomínkových míst své připomínky i zástupci odborné i laické veřejnosti, nestátní neziskové organizace a další subjekty. Původní vládní návrh byl doplněn komplexním pozměňujícím návrhem. Mnohé z připomínek vznesených v rámci více než rok trvajících legislativního procesu byly vzájemně protichůdné, u několika záležitostí je proto navržena úprava výsledkem kompromisního řešení.

„Předkládaná novela řeší zejména zkvalitnění a standardizaci práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí, klade důraz na prevenci a včasnou pomoc ohroženým rodinám, zvyšuje podporu pěstounské péče a vytváří podmínky pro vznik a rozvoj služeb pro práci v rodinách a podpůrných a odlehčovacích služeb pro všechny stávající i budoucí pěstouny,“ říká ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek. Novelou zákona se zvyšují dávky pěstounské péče. Nejnižší odměna pěstouna se fakticky zdvojnásobuje (dnes dávka 3.126 Kč, nově 8.000 Kč). Odměna pěstouna bude nově ve všech případech posuzována jako plat, což mj. znamená, že pečující osoby budou důchodově pojištěny. Odpadnou tak případy, kdy lidé, kteří po velmi dlouhou dobu poskytovali náhradní rodinné prostředí, dostávali kvůli charakteru odměny (dosud šlo o jednu ze sociálních dávek) velmi nízké důchody.

Nárok pěstounů na služby

Zákon zavádí nárok pěstounů na služby, které je budou podporovat a doprovázet při péči o děti. Jde o služby odborné (poradenství v různých oblastech péče o dítě) i odlehčovací (v případě nemoci pěstouna, aby si mohl vyřídit úřední záležitosti atd.). Pěstouni také získají nárok na doprovázení při zajištění kontaktu dítěte s jeho původní rodinou (na rozdíl od osvojení nejsou rodiče dětí v pěstounské péči zbaveni rodičovských práv, mají je často zachována nebo omezena). Zajištění služeb pro podporu náhradní rodinné péče

je koncipováno stejným způsobem jako systémy služeb u jiných cílových skupin v sociální oblasti (senioři, osoby se zdravotním postižením atd.), tzn., že bude zajišťována ve spolupráci veřejné správy (obcí, krajů), organizací, které jsou obcemi a kraji zřizovány a nestátními neziskovými organizacemi. Všechny tyto subjekty budou služby poskytovat na základě shodných pravidel, co se týče odbornosti personálu, systému kontroly atd. Pro financování služeb se navrhuje zavést státní příspěvek na výkon pěstounské péče ve výši 48 000 Kč na jednu doprovázenou pěstounskou rodinu. Příjemcem příspěvku bude kraj, obec nebo pověřená osoba, která s pěstounem uzavřela dohodu o výkonu pěstounské péče. V této dohodě bude individuálně s každou pěstounskou rodinou stanoven rozsah služeb.

Proces zprostředkování

Mění se také proces zprostředkování. Jednou z nejčastějších výtek zájemců o náhradní rodinnou péči je zdlouhavost celého procesu zprostředkování. Jedním z článků procesu je poradní sbor, jehož činnost je v současné úpravě vymezena jen velmi obecně. Ve většině krajů je zvykem, že se při vyřízení konkrétních případů čeká až na zasedání sboru, resp. na okamžik, kdy se „nahromadí“ případy k projednání a sbor je svolán. Často jde o zpoždění v řádech měsíců. Není rovněž upravena otázka profesních podmínek pro výkon člena sboru, o velmi závažných zásazích do života dítěte tak v některých případech rozhodují lidé bez jakékoliv kvalifikace. Novela ruší zprostředkování na úrovni Ministerstva práce a sociální práce. Klíčové procesy se budou odehrávat na úrovni krajů a prostřednictvím spolupráce mezi kraji, která musí být operativní. Nutná je rovněž aktivní spolupráce mezi krajem a příslušnými OSPOD. Poradní sbory v současném složení nejsou schopny tuto operativnost zajistit. Cílem navrhované úpravy je zajistit, aby o dítěti a náhradní rodině rozhodovali lidé, kteří dítě a rodinu dobře znají, zejména klíčoví sociální pracovníci dítěte a rodiny, zástupci subjektů, kteří se podíleli na přípravě náhradní rodin atd. (v současné době se velká část členů poradních sborů seznamuje se spisovou dokumentací přímo na zasedání, kde se rozhoduje, naopak zde chybí příslušní pracovníci OSPOD). Je nutné omezit počet případů, kdy na základě nedostatečně vyhodnocených údajů o dítěti a zájemcích o náhradní rodinnou péči dochází k předčasnému ukončení této péče. Záměrem je sjednotit proces zprostředkování ve všech krajích (dnes je odlišná praxe v každém jednotlivém kraji, stejně tak složení poradního sboru, četnost zasedání atd.).

Nejde o likvidaci Klokánků

Novela v žádném případě neznamená likvidaci „Klokánků“. Objem finančních prostředků, které směřují do tohoto typu zařízení, se během posledních let ztrojnásobil a v roce 2011 dosáhl v případě Fondu ohrožených dětí (FOD) 104,5 mil. Kč. Novela po zapracování pozměňujícího návrhu dokonce předpokládá navýšení finanční podpory těchto zařízení (u nejmenších dětí, kterých je ve FOD většina, jde o cca 4 000 Kč měsíčně). Záměrem novely je pouze zkvalitnění péče a stanovení kvalifikačních předpokladů pro osoby, které přímo pečují o děti. „Klokánky“ dnes fungují na základě několika paragrafů zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Na rozdíl od ostatních pobytových zařízení v sociální sféře nemají stanoveny standardy kvality péče a ani minimální kvalifikační nároky na zaměstnance. Nemají rovněž stanovenou maximální kapacitu zařízení (což mají například všechna školská zařízení) ani dobu pobytu dítěte. V podstatě jediné, co je dnes velmi podrobně upraveno, je státní příspěvek na provoz těchto zařízení. Novela tento stav napravuje.

Viktorie Plívová
vedoucí tiskového oddělení
a tisková mluvčí